

Міністерство освіти і науки України

**Модельна навчальна програма  
«Інтегрований курс: Географія та суспільство.  
Основний / Поглиблений рівень»  
для закладів загальної середньої освіти**

Автори: Горобець Л.В., Топольницька Ю.А.

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»  
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28 серпня 2025 року № 1192)

*Програма створена в рамках проекту «Зміст»  
Міжнародного благодійного фонду savED  
за підтримки фінської Міжнародної неурядової організації Finn Church Aid*

## Вступна частина

Модельна навчальна програма «Інтегрований курс: Географія та суспільство. Основний / Поглиблений рівень» (далі – Програма) створена як міжгалузевий курс, який реалізує завдання громадянської та історичної, а також природничої освітньої галузі. Програма призначена для реалізації компетентнісного потенціалу, мети й завдань двох освітніх галузей, визначених у Державному стандарті профільної середньої освіти (далі – Державний стандарт) та призначена для викладання курсу «Географія» (далі – Курс) у класах профільного циклу профільної середньої освіти. Програма забезпечує реалізацію частини вимог до обов'язкових результатів навчання у громадянській та історичній освітній галузі (Додаток 18 Державного стандарту), а також у природничій освітній галузі (Додаток 10 Державного стандарту). Програма забезпечує *наступність освітнього процесу* та логічно продовжує реалізацію завдань громадянської та історичної, а також природничої освітніх галузей, які досягаються через реалізацію модельних навчальних програм інтегрованих курсів «Історія: Україна і світ. 7-9 клас», «Всесвітня історія. 7-9 клас». Географія. 6-9 клас» у циклі базового предметного навчання базової середньої освіти. У поєднанні з модельними навчальними програмами «Інтегрований курс історії і громадянської освіти. 10-12 класи» та «Інтегрований курс природничої освітньої галузі. Природничі науки 10–11 класи. Основний рівень», вона забезпечує досягнення обов'язкових результатів навчання здобувачів профільної середньої освіти в природничій, а також громадянській та історичній освітніх галузях.

Програма створена в рамках проєкту «Зміст» Міжнародного благодійного фонду savED за підтримки фінської Міжнародної неурядової організації Finn Church Aid.

Програма є основою для створення навчальних програм як основного, так і поглибленого рівнів, із відповідною корекцією орієнтирів для оцінювання, змісту, обсягів навчального часу, способів формування компетентностей і рівнів складності навчального матеріалу.

Курс представляє унікальний підхід до вивчення та повторення географії і передбачає порівняння пар країн. Це дозволяє виявити вплив географічних факторів на розвиток суспільств, роль демократичних інститутів у подоланні географічних викликів, значення геополітичного положення для формування державних кордонів. У процесі порівняння учнівство отримує загальну географічну інформацію про країни, дізнається про їхню історію та виявляє причиново-наслідкові зв'язки між географічними умовами і сучасним станом розвитку країни, опановує вміння обробки статистичних даних, методи аналізу в економічній та політичній географії.

*Мета Курсу* – формування географічного мислення через дослідження взаємозв'язків між географічними чинниками та розвитком суспільств на прикладі конкретних країн світу; обговорення актуальних глобальних проблем: кліматичних змін, демографічних викликів, геополітичних конфліктів, нерівномірного розподілу ресурсів; поглиблення знань про сучасний світ та розуміння власної ролі у розв'язанні глобальних проблем людства.

### **Основними завданнями Курсу є:**

- *Формування просторового мислення*: розвиток здатності аналізувати взаємозв'язки між географічним положенням, природними умовами і суспільними процесами; розуміння ролі території в розвитку держав і народів.
- *Розвиток аналітичного мислення*: уміння працювати з різними типами джерел – картами, діаграмами, статистикою, текстами; встановлення причинно-наслідкових зв'язків між природними умовами, ресурсами та рівнем розвитку країни.
- *Формування глобального бачення*: усвідомлення ролі географії у сучасному світі; розуміння взаємозалежності країн у глобалізованому світі та важливості міжнародної співпраці.
- *Розвиток критичного ставлення до інформації*: оцінка достовірності географічних фактів, статистики, публікацій; розпізнавання упереджених джерел і спрощених уявлень про країни.
- *Формування громадянської відповідальності*: розуміння ролі громадянина у вирішенні глобальних проблем (зміна клімату, міграція, війни, нерівність).
- *Формування вміння навчатися упродовж життя*: розвиток умінь, які знадобляться у подорожах, міжнародному спілкуванні, освіті та кар'єрі (вміння читати карти, аналізувати економічні й соціальні дані, розуміти політичні системи).
- *Сприяння міжкультурному діалогу*: ознайомлення з традиціями, історією та культурними особливостями різних народів; розвиток емпатії та поваги до культурного розмаїття.
- *Підвищення мотивації до вивчення світу*: стимулювання інтересу до пізнання інших країн, природних та соціальних процесів; формування особистісної зацікавленості в географії.

**Компетентнісний потенціал Курсу** охоплює всі ключові компетентності, визначені Державним стандартом. Зокрема, вивчення Курсу сприяє розвитку *вільного володіння державною мовою* (обговорення географічних проблем, написання аналітичних есе та презентацій географічних досліджень); *здатності спілкуватися іноземними мовами* (під час аналізу різних джерел географічної інформації та міжнародних статистичних даних); *математична компетентність* (через проведення розрахунків географічних показників, побудову та аналіз графіків, діаграм і картосхем); *компетентності в галузі природничих наук техніки та технологій* (через дослідження клімату різних регіонів, оцінки природних багатств, особливостей економіки країн, виявлення зв'язків між технологічним прогресом і розвитком країн); *екологічна компетентність* (завдяки вивченню впливу географічного середовища на розвиток країн, розумінню екологічних наслідків господарської діяльності); *інформаційно-комунікаційна компетентність та навчання впродовж життя* (через роботу з цифровими картами, географічними базами даних та створення мультимедійних географічних продуктів); *підприємливість і фінансова грамотність* (через вивчення економічної географії, аналіз ефективності використання географічних ресурсів); *громадянських і соціальних*

*компетентностей* (через розуміння ролі географічних факторів у формуванні суспільств і держав); *інноваційність* (завдяки використанню сучасних географічних технологій та методів дослідження); *культурної компетентності* (через дослідження культурного розмаїття країн світу, аналіз взаємозв'язків між географічним середовищем і культурними традиціями народів, розуміння ролі географічних факторів у формуванні національних ідентичностей).

Зміст програми не суперечить *ціннісним орієнтирам* Державного стандарту, а навпаки – підтримує й посилює їх через конкретні тематичні блоки та види діяльності. Повага до особистості учня та розвиток самостійності реалізується через можливість вибору країни для порівняння з Україною в узагальнювальному проєкті, а також через групові дослідження та презентації власних географічних інтерпретацій. Критичне мислення формується при аналізі достовірності географічних фактів та статистики, розпізнаванні упереджених джерел про країни а також при розв'язанні проблемних питань. Громадянська позиція та патріотизм розвиваються через принцип україноцентричності – порівняння інших країн із Україною як відправну точку для аналізу, завершальний проєкт «Україна на політичній, економічній та культурній карті світу», а також через вивчення ролі демократичних інститутів у подоланні географічних викликів. Повага до прав людини та принципи інклюзивності формуються при обговоренні питань міграції, етнічного та релігійного розмаїття, а також при аналізі впливу політичних систем на життя людей у різних країнах. Екологічна свідомість розвивається через вивчення впливу кліматичних змін на острівні держави, проблем перенаселення та затоплення територій, дослідження стану збереження лісів та моделювання екологічних наслідків господарської діяльності. Академічна доброчесність забезпечується через роботу з автентичними джерелами географічної інформації, коректне цитування географічних даних та розмежування фактів та інтерпретацій при роботі зі статистичними довідниками, міжнародними рейтингами та офіційними сайтами країн. Міжкультурний діалог та повага до розмаїття реалізуються через ознайомлення з традиціями різних народів при порівнянні країн, розуміння ролі географічних чинників у формуванні культурних особливостей та національних ідентичностей, що особливо яскраво проявляється у темах про вплив людського чинника та демократії на розвиток країн.

Програма побудована на низці *принципів*, що забезпечують її цілісність, практичну спрямованість і відповідність сучасним викликам:

- *Науковість* – опора на сучасні наукові знання з географії, економіки, політології, демографії та культурології для пояснення глобальних і локальних процесів;

- *Системність* – розгляд країн як цілісних систем, у яких природні, соціальні, політичні та економічні чинники взаємодіють і впливають одне на одного;

- *Історизм* – врахування історичного розвитку країн для кращого розуміння сучасного стану їх економіки, політики, культурних особливостей;

- *Проблемність* – вивчення реальних викликів, з якими стикаються країни (екологічні, демографічні, політичні, соціальні), та пошук шляхів їх подолання;

- *Порівняння* – систематичне порівняння країн за різними географічними критеріями для виявлення спільних закономірностей і унікальних особливостей;
- *Практична спрямованість* – формування умінь, які можна застосувати в реальному житті: орієнтування на карті, аналіз новин, підготовка до подорожей або міжкультурної взаємодії;
- *Цифрова інтеграція* – активне використання цифрових карт, статистичних платформ, онлайн-ресурсів та візуалізацій для аналізу даних про країни світу;
- *Інтеграція* – поєднання географії з історією, економікою, екологією, культурологією, статистикою для глибшого розуміння складних явищ;
- *Україноцентричність* – порівняння інших країн із Україною як відправною точкою для аналізу, розвиток патріотизму через глибше розуміння місця держави у світі;
- *Актуальність і сучасність* – фокус на тих аспектах міжнародного життя, які безпосередньо стосуються молоді: глобальні кризи, міграція, освіта, війна і мир, технології, міжнародна співпраця.

Програма складається з таких **структурних елементів**:

1) Вступна частина, в якій визначається із структура курсу, його мета, завдання та принципи реалізації.

2) Основна частина, яка розкриває зміст курсу та охоплює очікувані результати навчання, пропонований зміст курсу, види навчальної діяльності.

У змісті Курсу передбачено такі розділи:

*Вступ.*

*Тема 1.* Як природне середовище впливає на розвиток країни?

*Тема 2.* Як люди впливають на розвиток країни?

*Тема 3.* Навіщо потрібна демократія?

*Тема 4.* Чи добре бути великою країною?

*Тема 5.* Як провести кордон між державами?

*Узагальнення.*

Розподіл навчальних годин є орієнтовним. Конкретний розподіл годин визначатиметься у навчальних програмах, створених на основі цієї модельної програми відповідно до потреб конкретних навчальних закладів.

**Особливості організації освітнього процесу в межах програми** передбачають створення гнучкого та ціннісно орієнтованого навчального середовища, яке враховує потреби сучасного учнівства та специфіку географічної освіти. Структурні елементи програми базуються на порівняльному принципі, що передбачає систематичне порівняння країн за географічними критеріями для виявлення закономірностей і особливостей територіального розвитку, а також на проблемно-тематичному принципі, що забезпечує розгляд актуальних географічних проблем через призму конкретних країн світу. За збереження єдиної структури змістове наповнення відображає різні аспекти взаємодії суспільства і географічного середовища: *Тема 1* зосереджується на природно-географічних факторах розвитку, показуючи як фізико-географічні умови впливають на господарство, розселення та спосіб життя народів. *Тема 2* розглядає соціально-демографічні чинники,

демонструючи роль людського капіталу, етнічного та релігійного складу населення у розвитку країн. *Тема 3* аналізує політико-географічні аспекти, розкриваючи зв'язки між формами правління, територіальним устроєм та рівнем розвитку. *Тема 4* досліджує вплив розміру території на можливості та виклики розвитку країн. *Тема 5* вивчає політичну географію кордонів, принципи їх формування та вплив на міжнародні відносини.

Центральне місце в освітньому процесі посідає педагогічна автономія: учительство має можливість адаптувати послідовність вивчення тематичних блоків відповідно до особливостей конкретного учнівського колективу, регіонального контексту та місцевих географічних особливостей, актуальних глобальних подій, міждисциплінарних зв'язків та методичних уподобань. Така гнучкість не впливає на досягнення обов'язкових результатів навчання, але дозволяє зробити освітній процес більш ефективним та особистісно орієнтованим.

Поступове ускладнення видів навчальної діяльності становить ключовий механізм реалізації програми. Навчальні завдання передбачають розвиток від базового порівняльного аналізу до комплексних географічних досліджень із використанням сучасних геоінформаційних технологій і створення власних географічних інтерпретацій територіальних процесів.

Програма забезпечує інклюзивність освітнього простору через врахування різноманітних потреб учнів і запобігання будь-яким формам дискримінації. Всі ці взаємопов'язані елементи сприяють цілісному сприйняттю географічної картини світу та розумінню взаємозв'язків між географічними чинниками і суспільним розвитком, що є ключовим для формування географічної свідомості учнівства.

**Способи реалізації програми** передбачають використання різноманітних організаційних форм навчання та залучення зовнішніх ресурсів, що сприяє практичному засвоєнню географічного змісту в рамках порівняльного та проблемно-тематичного підходів, формуванню компетентностей і географічної культури учнівства.

До **організаційних форм** належать індивідуальна, парна, групова та фронтальна робота. Підтримується колаборативне навчання та партнерська педагогіка: організація групових географічних проєктів, дебатів з геополітичних питань, моделювання територіальних процесів; створення безпечного середовища взаємоповаги для вільного висловлення різних поглядів на географічні проблеми.

**Залучення зовнішніх ресурсів** передбачає навчальні екскурсії до географічних об'єктів, а також навчально-дослідницькі проєкти з вивчення місцевої географії, співпрацю з географічними товариствами, екологічними організаціями, картографічними підприємствами, а також використання цифрових географічних платформ, ГІС-технологій і супутникових знімків.

**Оцінювання навчального поступу** відбувається через поєднання формувального (зворотний зв'язок, само- та взаємооцінювання робіт) і підсумкового оцінювання. Значна увага приділяється академічній

доброчесності: учнівство працює з автентичними джерелами інформації, вчиться коректно цитувати географічні дані та розмежовувати факти й інтерпретації.

Такий комплекс форм і ресурсів забезпечує глибоке розуміння географічних закономірностей через призму п'яти тематичних блоків, розвиток просторового мислення та формування критично мислячої особистості.

## Основна частина

| <i>Очікувані результати навчання</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <i>Пропонований зміст курсу</i>                                                                                                                                                                                                                                                              | <i>Види навчальної діяльності</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Вступ</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <p>добирає і систематизує джерела історичної та суспільної інформації за видами та походженням для виконання пізнавально-дослідницьких проєктів.<br/>[12 ГІО 3.1.1]</p> <p>аналізує джерело інформації та оцінює його.<br/>[12 ГІО 3.2.1]</p> <p>порівнює історичні факти й артефакти за запропонованими критеріями<br/>[12 ГІО 4.1.2-1]</p> <p>формулює самостійно або у співпраці з іншими гіпотези дослідження і добирає джерела інформації<br/>[12 ГІО 4.3.2-2 П]</p> <p>планує і здійснює самостійно або в співпраці з іншими пошук інформації<br/>[12 ПРО 2.1.1-1]</p> <p>оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації в самостійно обраний спосіб<br/>[12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p>описує самостійно явища і процеси, використовуючи наукову термінологію<br/>[12 ПРО 2.2.1-1]</p> <p>характеризує властивості об'єктів природи, пояснює природні явища та процеси, послуговуючись мовою науки<br/>[12 ПРО 3.1.1-1]</p> | <p>Основні показники соціальної географії для порівняння країн. Переваги та недоліки показників.</p> <p>Критерії класифікації країн: аграрні, індустріальні, постіндустріальні. Виклики вимірювання технологічного розвитку.</p> <p>Україноцентричність як методологічний принцип курсу.</p> | <p><i>Робота з інформацією / опрацювання джерел:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- аналіз основних показників суспільної географії (площа, густота населення, очікувана тривалість життя, ВВП на душу, ІЛР, індекс демократії);</li> <li>- порівняння переваг та недоліків різних показників розвитку країн;</li> <li>- класифікація країн на аграрні та індустріальні;</li> <li>- визначення критеріїв вимірювання технологічного розвитку;</li> <li>- робота з різними типами джерел: статистичні довідники, міжнародні рейтинги, офіційні сайти.</li> </ul> <p><i>Розв'язання проблемних питань:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Які показники найточніше відображають рівень розвитку країни?</li> <li>- Чому ВВП на душу населення не завжди корелює з якістю життя?</li> <li>- Як технологічний розвиток впливає на інші показники країни?</li> <li>- Дебати: «Чи є ВВП на душу населення надійним показником добробуту громадян?». Групи готують аргументи «за» і «проти», використовуючи приклади конкретних країн (напр., країни Перської затоки з високим ВВП, але специфічними правами людини).</li> </ul> <p><i>Медіаграмотність:</i></p> |



| <i>Очікувані результати навчання</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <i>Пропонований зміст курсу</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <i>Види навчальної діяльності</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| розрізняє з допомогою вчителя наукові факти, їх інтерпретації, судження<br>[12 ПРО 4.1.1-1]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Аналіз двох джерел (напр., звіт міжнародної організації та публікацію в державному ЗМІ авторитарної країни) про рівень демократії в одній і тій самій державі. Визначення розбіжностей можливих маніпуляцій та обґрунтувати, якому джерелу ви довіряєте більше.<br><br><i>Есе:</i><br>- «Індекс людського розвитку: що він говорить про країну, а про що мовчить?».                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Тема 1. Як природне середовище впливає на розвиток країни?</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| оцінює взаємовпливи історичних подій, явищ, процесів, вчинків історичних осіб<br>[12 ГІО 1.2.1]<br>характеризує геополітичний простір окремих державних і суспільних утворень минулого та сьогодення<br>[12 ГІО 2.1.1]<br>обґрунтовує нелінійність, багатоваріантність історичного розвитку<br>[12 ГІО 1.2.1-1 П]<br>визначає природні й соціальні фактори, що сприяли формуванню історико-географічних, економічних та етнічних регіонів<br>[12 ГІО 2.2.1-1]<br>визначає тенденції розвитку соціально-історичного простору під впливом природних факторів<br>[12 ГІО 2.2.1-3] | <i>Норвегія та Швеція</i> – скандинавські двійнята.<br>Спільна вікінгська спадщина та історія уній, але різний шлях після мирного «розлучення» 1905 р. Вплив Гольфстріму, фіордове узбережжя Норвегії та архіпелаги Швеції. Конституційні монархії; норвезька "нафтова економіка" та її соціальні фонди та диверсифікована індустріальна модель Швеції.<br><br><i>Гаїті та Домініканська республіка</i> – різні частини одного острова.<br>Тропічний клімат, вразливість до ураганів. Іспанське колоніальне минуле Домінікани та унікальна історія Гаїтянської революції | <i>Робота з інформацією / опрацювання джерел:</i><br>Для пари «Норвегія-Швеція»:<br>- історія взаємовідносин Скандинавських країн;<br>- порівняння кліматичних умов, площі, густоти населення, демографічної ситуації;<br>- аналіз подібності за ІЛР, ВВП на душу населення, індексом демократії;<br>- порівняння з Україною за кліматичними умовами, природними ресурсами;<br>- порівняння фізичних карт Норвегії та Швеції. Пояснити, як рельєф (гори, фіорди) вплинув на розселення населення та розвиток транспорту.<br><br>Для пари «Гаїті-Домініканська Республіка»:<br>- порівняння густоти населення, форми правління, очікуваної тривалості життя; |

| Очікувані результати навчання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Пропонований зміст курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Види навчальної діяльності                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>оцінює історичні процеси на основі їх передумов, перебігу та результатів<br/>[12 ГЮ 4.1.3-1]</p> <p>оцінює відмінності в джерелах різного походження<br/>[12 ГЮ 3.1.1-2]</p> <p>досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів<br/>[12 ГЮ 3.2.2-1]</p> <p>обґрунтовує цінність соціального та культурного розмаїття, пояснює його переваги та виклики в сучасному суспільстві<br/>[12 ГЮ 5.3.1]</p> <p>аналізує, систематизує і використовує інформацію природничого змісту, здобуту з різних джерел<br/>[12 ПРО 2.1.1-1]</p> <p>описує самостійно явища і процеси, використовуючи наукову термінологію<br/>[12 ПРО 2.2.1-1]</p> <p>інтерпретує інформацію природничого змісту, представлену в різних формах<br/>[12 ПРО 2.2.2-1]</p> <p>установлює причиново-наслідкові зв'язки між певними явищами і процесами та їх наслідками<br/>[12 ПРО 3.3.1-1]</p> <p>визначає самостійно або у співпраці з іншими властивості об'єктів, істотні ознаки явищ<br/>[12 ПРО 3.1.1-2]</p> | <p>рабів (1804). Різні політичні інститути, що призвели до катастрофічної деградації лісів на Гаїті та розвитку туризму в Домінікані.</p> <p><i>Болгарія та Румунія</i> – різні народи, схожий шлях. Спільні географічні об'єкти (Великі озера, Кордильєри), різноманітність кліматичних зон, багатство ресурсів. Американська революція та лояльність Канади до Британської корони. Формування найдовшого у світі мирного кордону. Різні підходи до соціальної політики та мультикультуралізму.</p> <p><i>США та Канада</i> – володарі Північної Америки. Великі озера, Кордильєри, різноманітність кліматів. Американська революція 1776 р. та британська лояльність. Війна 1812 р., мирний кордон. Освоєння Заходу, спільні екологічні виклики.</p> <p><i>Республіка Філіппіни та Республіка Куба</i> – життя на тропічних островах.</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- аналіз основних галузей економіки острова Гаїті;</li> <li>- дослідження стану збереження лісів острова.</li> </ul> <p>Для пари «США-Канада»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- історія відносин (Англо-американська війна 1812-1814 років, американсько-канадський кордон);</li> <li>- порівняння чисельності населення та розвитку галузей економіки;</li> <li>- Порівняння природних ресурсів (чорноземи, залізна руда) та кліматичні умови України з аграрними регіонами Канади (провінції Альберта, Саскачеван).</li> </ul> <p><i>Розв'язання проблемних питань, задач:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Чи впливає географічне положення Швеції та Норвегії на подібність розвитку цих країн?</li> <li>- Роль демократичного устрою в розвитку країн острова Гаїті.</li> <li>- Чому при великих розбіжностях у чисельності населення США та Канада є сусідами в рейтингу ІЛР?</li> <li>- Чи може перенаселена бідна ресурсами країна досягти високого розвитку? (Японія та Мозамбік)</li> <li>- Чому великі острови знаходяться на сході континентів?</li> <li>- Як природні умови України порівняно з країнами Центральної Європи впливають на можливості розвитку?</li> </ul> |

| Очікувані результати навчання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Пропонований зміст курсу                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Види навчальної діяльності                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>установлює самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між певними явищами і процесами та їх наслідками<br/>[12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p>виявляє взаємозв'язки у природі, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми<br/>[12 ПРО 3.3.1-2 П]</p> <p>розв'язує самостійно / в групі навчальні / життєві проблеми, використовуючи здобуті знання і набутий досвід<br/>[12 ПРО 4.3.2-1]</p> <p>обстоює власну позицію, дискутує: наводить аргументи, підтверджує їх фактами, співпрацюючи в групі<br/>[12 ПРО 4.4.2-2]</p> <p>аналізує ризики виникнення, взаємодію чинників небезпечних ситуацій природного, техногенного, соціального і воєнного походження</p> | <p>Архіпелаг та острів, мусони та пасати. Іспанська колонізація, війна 1898 р. Американська та соціалістична моделі. Католицизм та секуляризація.</p> <p><i>Індія та Шрі Ланка</i> – життя під владою мусонів. Гімалаї та острів, мусонний клімат. Британська колонізація, незалежність 1947-1948 рр. Індуїзм та буддизм. Демократія та етнічні конфлікти.</p> <p><i>Намібія та Мозамбік</i> – схід і захід Південної Африки. Пустеля Наміб та тропічні савани, океанічні течії. Німецька та португальська колонізація. Апартеїд та марксизм. Діаманти та природний газ.</p> <p><i>Японія та Мадагаскар</i> – великі острови на сході. Вулканізм та тропіки, ендемічна фауна. Ізоляціонізм та колонізація. Індустріалізація та екологічні виклики. Синтоїзм та традиційні вірування.</p> <p><i>Австралія та Нова Зеландія</i> – різні країни під схожими прапорами.</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Норвезький державний пенсійний фонд: як демократичні інститути дозволяють уникнути "ресурсного прокляття"?». Дослідити механізми роботи фонду та оцінити можливість застосування схожої моделі в ресурсобогатих країнах з авторитарними режимами.</li> </ul> <p><i>Моделювання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- зміна обрисів берегової лінії під впливом глобального потепління;</li> <li>- очікувані наслідки кліматичних змін для островних держав;</li> <li>- створення інфографіки, що моделює наслідки глобального потепління (підняття рівня моря, посилення ураганів) для островних держав, таких як Гаїті та Філіппіни.</li> </ul> <p><i>Проектна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Вплив клімату на розвиток країни» (на прикладі країн східного та західного узбережжя тропічної смуги Африки);</li> <li>- Дослідження ролі природних умов у розвитку господарства різних країн;</li> <li>- Природні умови України у порівнянні з країнами Центральної Європи;</li> <li>- «Вплив природних умов на формування національного характеру: міфи та реальність (на прикладі Японії та Мадагаскару)». Учні досліджують, як географічна ізоляція та природні явища</li> </ul> |

| <i>Очікувані результати навчання</i>                                                                                                                                                                                                                                | <i>Пропонований зміст курсу</i>                                                                                                                                                                                                                                               | <i>Види навчальної діяльності</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                     | Континент та острови, пустелі та океанічний клімат. Британська колонізація, корінні народи. Федерація та унітарна держава. Унікальна фауна, екологічні виклики.                                                                                                               | (вулкани, тайфуни) відображені в культурі та соціальних інститутах цих країн.<br><br><i>Дослідження інноваційних центрів світу:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Порівняльний аналіз моделей техно-парків: Силіконова долина (США) vs Цукуба (Японія) vs Чжунгуаньцунь (КНР);</li> <li>- Дослідницьке завдання «Патентна активність як показник інноваційного розвитку» з аналізом статистики патентування в трьох країнах за останні 10 років;</li> <li>- Проєктна робота «Від ідеї до втілення: швидкість реалізації інновацій» з порівнянням термінів виведення технологічних продуктів на ринок;</li> <li>- Есе «Роль університетів у формуванні інноваційних екосистем» на прикладі взаємодії МІТ-Гарвард (США), Токійський університет (Японія), Університет Цінхуа (КНР).</li> </ul> |
| <b>Тема 2. Як люди впливають на розвиток країни?</b>                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| оцінює взаємовпливи історичних подій, явищ, процесів, вчинків історичних осіб [12 ГІО 1.2.1]<br>виявляє пов'язаність поколіннєвих змін та історичних явищ і процесів [12 ГІО 1.1.2-2 П]<br>характеризує історико-географічні та економічні регіони, кордони держав, | <i>Ірландія і Вірменія</i> - нації, більші за свої держави. Вологий океанічний клімат Ірландії («Смарагдовий острів») та гірський континентальний клімат Вірменії. Історичні травми (Великий голод, геноцид вірмен) як каталізатор масової еміграції. Роль потужних діаспор у | <i>Робота з інформацією / опрацювання джерел:</i><br>Для пари «Ірландія-Вірменія»: <ul style="list-style-type: none"> <li>- особливості католицизму, православ'я, англіканства;</li> <li>- чисельність ірландців та вірмен на батьківщині та в діаспорі;</li> <li>- сучасні відносини із сусідніми країнами.</li> </ul> Для пари «Ізраїль-Греція»:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

| <b>Очікувані результати навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <b>Пропонований зміст курсу</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <b>Види навчальної діяльності</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>налагодження торговельних відносин, розгортання процесів глобалізації [12 ГЮ 2.2.1]</p> <p>характеризує системно-структурні зв'язки в історичному процесі [12 ГЮ 4.1.1]</p> <p>порівнює історичні факти й артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]</p> <p>ілюструє прикладами цінність рівноправності й різноманітності в суспільстві [12 ГЮ 5.3.1-1]</p> <p>створює й аналізує самостійно або в співпраці з іншими моделі об'єктів і явищ, які необхідно дослідити, [12ПРО 1.4.1]</p> <p>формулює самостійно або в співпраці з іншими висновки за результатами досліджень та обґрунтовує їх [12 ПРО 1.5.2]</p> <p>планує і здійснює самостійно або в співпраці з іншими пошук інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П]</p> <p>описує самостійно явища і процеси, використовуючи наукову термінологію [12 ПРО 2.2.1-1]</p> <p>описує і пояснює самостійно або у співпраці з іншими природні і техногенні об'єкти, явища і процеси [12 ПРО 2.2.2-2]</p> | <p>збереженні ідентичності та лобюванні інтересів батьківщини.</p> <p><i>Ізраїль та Греція</i> – давні народи, молоді країни. Середземноморський клімат, обмеженість водних ресурсів в Ізраїлі. Роль діаспори у відродженні державності у XX ст. Релігія (іудаїзм, православ'я) як основа національної ідентичності. Сучасні геополітичні конфлікти та виклики.</p> <p><i>Бангладеш та Нідерланди</i> – перенаселені землі в очікуванні потопу. Густонаселені дельти річок, вразливість до повеней та підняття рівня моря. Постколоніальний шлях Бангладеш та багатовікова історія Нідерландів як морської імперії. Контрастні підходи до управління водними ресурсами: технологічні дамби Нідерландів та адаптаційні стратегії Бангладеш.</p> <p><i>Туреччина та Казахстан</i> – країни на перетині Європи та Азії. Анатолія vs степи, різні</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- особливості іудаїзму та православ'я;</li> <li>- порівняння демографічних пірамід, причини високої народжуваності в Ізраїлі;</li> <li>- відносини з сусідніми мусульманськими країнами.</li> </ul> <p>Для пари «Туреччина-Казахстан»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- поняття «тюркська мова» та «тюркський народ»;</li> <li>- порівняльний аналіз політичних систем, ІЛР, ВВП, розвитку галузей економіки.</li> <li>- багатоетнічність як фактор розвитку України;</li> </ul> <p>Для пари «Аргентина-Уругвай»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- вплив європейської імміграції кінця XIX - початку XX століть;</li> <li>- аналіз аграрного сектору, урбанізації та ролі діаспори.</li> </ul> <p><i>Розв'язання проблемних питань, задач:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- роль релігії у підтримці національної ідентичності Ірландії та Вірменії;</li> <li>- роль релігії в збереженні національної ідентичності греків та євреїв;</li> <li>- порівняння демографічних пірамід Ізраїля та Греції;</li> <li>- проблема перенаселення та шляхи її вирішення в Нідерландах та Бангладеші.</li> <li>- «Економічне диво "Кельтського тигра" (Ірландія). Яку роль у ньому відіграли</li> </ul> |

| <b>Очікувані результати навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <b>Пропонований зміст курсу</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <b>Види навчальної діяльності</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>виокремлює, ідентифікує, формулює самостійно або у співпраці з іншими навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1]</p> <p>вирізняє спільні ознаки / властивості об'єктів / явищ природи [12 ПРО 3.2.1-1]</p> <p>обґрунтовує вплив діяльності людини / власної діяльності на збереження / порушення взаємозв'язків у природі [12 ПРО 3.3.1-2]</p> <p>дотримується правил поведінки у природі для збереження здоров'я і довкілля [12 ПРО 3.3.1-3]</p> <p>пояснює самостійно або у співпраці з іншими причини локальних, регіональних, глобальних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П]</p> <p>пояснює причини глобальних проблем людства і наводить приклади використання здобутків природничих наук, технологій і техніки для їх розв'язання [12 ПРО 3.4.1-1]</p> <p>пропонує варіанти розв'язання навчальної / життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-1]</p> <p>розробляє з допомогою вчителя способи розв'язання навчальної / життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2]</p> | <p>кліматичні зони. Османська імперія та Золота Орда. Кемалістські реформи vs радянська. Тюркська мовна спільність. Ісламізація та секуляризація.</p> <p><i>Оглядом</i><br/><i>Аргентина та Уругвай.</i><br/>Європейська спадщина в Південній Америці. Родючі рівнини (пампа), сприятливі для сільського господарства. Формування націй через масову європейську імміграцію наприкінці XIX - на початку XX ст. Вплив мігрантів на культуру, демографію та розвиток аграрного сектору.</p> | <p>діаспора та освітні реформи? Чи можливий такий шлях для України?».</p> <p><i>Моделювання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- пПроблема затоплення в результаті глобального потепління та шляхи її вирішення (Бангладеш та Нідерланди).</li> <li>- «Міжнародний кліматичний саміт». Учні в ролях представників Нідерландів, Бангладеш та острівних держав розробляють спільну резолюцію щодо боротьби з підняттям рівня світового океану, аргументуючи позиції своїх країн.</li> </ul> <p><i>Проектна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Роль діаспори в економічному диві "Кельтського тигра". Чи можливе повторення цього шляху для Вірменії?»</li> <li>- «Ізраїль та Греція - давні народи, молоді країни» (дослідження ролі історичної спадщини).</li> </ul> |

| <i>Очікувані результати навчання</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | <i>Пропонований зміст курсу</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <i>Види навчальної діяльності</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Тема 3. Навіщо потрібна демократія?</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <p>оцінює взаємовпливи історичних подій, явищ, процесів, вчинків історичних осіб [12 ГІО 1.2.1]</p> <p>застосовує поняття "прогрес" для оцінювання змін, які відбулись або відбуваються сьогодні [12 ГІО 1.3.2-1 П]</p> <p>розробляє моделі альтернативного історичного розвитку [12 ГІО 1.3.2-2 П]</p> <p>характеризує історико-географічні та економічні регіони, кордони держав, налагодження торговельних відносин, розгортання процесів глобалізації [12 ГІО 2.2.1]</p> <p>характеризує геополітичний простір окремих державних і суспільних утворень минулого й сьогодення [12 ГІО 2.1.1-1]</p> <p>характеризує системно-структурні зв'язки в історичному процесі [12 ГІО 4.1.1]</p> <p>узагальнює та інтегрує різні трактування історичних подій, явищ і процесів, оцінки діяльності історичних осіб [12 ГІО 4.3.1]</p> <p>обґрунтовує необхідність відповідності законів, соціальних норм і правил правам людини та праву на повагу до людської гідності [12 ГІО 5.2.1]</p> | <p><i>Італія та Іспанія</i> – середземноморські сестри. Розташування на півостровах, середземноморський клімат, що сприяє туризму. Схожий досвід переходу від авторитарних режимів (Муссоліні, Франко) до демократії у XX ст. та інтеграції в ЄС. Виклики сепаратизму (Каталонія, Країна Басків) та регіональні економічні диспропорції.</p> <p><i>Данія та Росія</i> – власники арктичних просторів. Контроль над арктичними територіями та ресурсами. Данія як приклад стабільної конституційної монархії з високим рівнем довіри до інститутів. Росія – приклад еволюції від імперії до авторитарного режиму з централізованим контролем. Конкуренція та мілітаризація в Арктиці.</p> <p><i>Бразилія та Венесуела</i> – лідер сучасний і лідер нереалізований. Багатство природними ресурсами, зокрема нафтою у Венесуелі. Бразилія, попри</p> | <p><i>Робота з інформацією / опрацювання джерел:</i></p> <p>Для пари «Італія-Іспанія»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- поняття монархія, конституційна монархія, республіка;</li> <li>- проблема каталонського та баскського народів, регіональні диспропорції Італії;</li> <li>- роль туризму в розвитку обох країн.</li> </ul> <p>Для пари «Данія-Росія»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- суперечки за арктичні території (острів Врангеля, острів Ганса);</li> <li>- порівняння політичних систем та їх еволюції;</li> <li>- моделі політичного розвитку та їх застосування в Україні.</li> </ul> <p>Для пари «Саудівська Аравія-ОАЕ»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- поняття абсолютна монархія, автократія, клерикалізація, секуляризація;</li> <li>- аналіз демографічних пірамід (чому у віковій групі 25-50 років чоловіків більше ніж жінок).</li> </ul> <p>Для пари «Руанда-Ботсвана»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- авторитарна модернізація та стабільна багатопартійна демократія;</li> <li>- ефективність різних політичних систем у досягненні економічного зростання;</li> </ul> <p>Подолання історичної спадщини:</p> |

| <b>Очікувані результати навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <b>Пропонований зміст курсу</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <b>Види навчальної діяльності</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>обґрунтовує необхідність принципів і механізмів демократії для функціонування українського суспільства та європейської спільноти<br/>[12 ГЮ 6.1.1]</p> <p>формулює й обґрунтовує самостійно або в співпраці з іншими гіпотези відповідно до проблеми й мети дослідження, визначає завдання<br/>[12 ПРО 1.2.2]</p> <p>формулює самостійно або в співпраці з іншими висновки за результатами досліджень та обґрунтовує їх<br/>[12 ПРО 1.5.2]</p> <p>оцінює самостійно або у співпраці з іншими можливість використання результатів дослідження<br/>[12 ПРО 1.5.2-3]</p> <p>визначає самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1]</p> <p>обґрунтовує вплив діяльності людини / власної діяльності на збереження / порушення взаємозв'язків у природі<br/>[12 ПРО 3.3.1-2]</p> <p>оцінює внесок природничих наук, технологій і техніки в забезпечення сталого розвитку суспільства<br/>[12 ПРО 3.4.1-2]</p> <p>висловлює судження щодо значення науково-природничих знань і діяльності учених-природничників і винахідників</p> | <p>політичні кризи, зберегла демократичні інститути та диверсифікувала економіку. Венесуела – приклад "ресурсного прокляття", де залежність від нафти та авторитаризм призвели до економічного колапсу та гуманітарної кризи.</p> <p><i>Ірак та Іран</i> – що ще схожого окрім назви? Месопотамія та Іранське нагір'я. Арабська та перська культура. Сунізм vs шіїзм. Нафтові ресурси, геополітичні конфлікти.</p> <p><i>Саудівська Аравія та ОАЕ</i> – монархи-магнати. Аравійський півострів, пустельний клімат. Нафтогазові ресурси. Традиційна vs модернізована абсолютні монархії. Ваххабізм vs толерантність.</p> <p><b>Оглядом</b><br/><i>Руанда та Ботсвана</i> - різні моделі політичного розвитку в Африці. Відсутність виходу до моря, різні ресурсні бази. Ботсвана як приклад стабільної багатопартійної демократії з моменту здобуття незалежності,</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- механізми національного примирення в Руанді (після геноциду 1994 року) та ПАР (після апартеїду);</li> <li>- комісії правди та примирення, програми реінтеграції;</li> </ul> <p><i>Розв'язання проблемних питань, задач:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Чому попри велику різницю в формах правління Італія та Іспанія близькі за економічними показниками?</li> <li>- Чому Росія та Данія, будучи подібними у розвитку в XVIII столітті, досягли різних показників розвитку в XXI ст.?</li> <li>- Як Венесуелі подолати «ресурсне прокляття»?</li> <li>- Вплив політичної ситуації на економічну ситуацію в Іраку та Ірані.</li> <li>- «Авторитарна модернізація проти демократичного розвитку: яка модель є більш ефективною для постконфліктних країн? (на прикладі Руанди та Ботсвани)».</li> <li>- перспективи демократичного розвитку України;</li> <li>- Дискусія на тему: «Які уроки з досвіду переходу до демократії Іспанії та Італії можуть бути корисними для повоєнного відновлення України?».</li> </ul> <p><i>Моделювання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- перспективи розвитку Саудівської Аравії та ОАЕ у 21 столітті;</li> <li>- прогнозування політичних змін та їх впливу на економіку.</li> </ul> |



| <b>Очікувані результати навчання</b>                                                                                                                                                              | <b>Пропонований зміст курсу</b>                                                                                                                                        | <b>Види навчальної діяльності</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>для забезпечення суспільного прогресу і покращення якості життя<br/>[12 ПРО 3.4.2.-1]</p> <p>розв'язує самостійно або у співпраці з іншими навчальні/життєві проблеми<br/>[12 ПРО 4.3.2-1]</p> | <p>що ефективно управляє доходами від видобутку алмазів. Руанда – приклад авторитарної модернізації та вражаючого економічного зростання після геноциду 1994 року.</p> | <p><i>Проектна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Економічна та політична ситуація в Данії та Російській імперії у XVIII-XIX ст.» (порівняльний аналіз шляхів розвитку).</li> <li>- «Чи можлива демократія при монархії?» (дослідження конституційних монархій).</li> <li>- «Електоральна географія України у порівнянні з пострадянськими країнами»;</li> <li>- альтернативне завдання порівняльного аналізу «Камбоджа-Росія» в контексті трансформації політичних систем;</li> <li>- «Трансформація політичних систем: порівняльний аналіз Камбоджі та Росії». Дослідити, як обидві країни, пройшовши через періоди тоталітарного правління, прийшли до сучасних форм авторитаризму.</li> <li>- «Подолання спадщини минулого». Порівняти механізми національного примирення в ПАР після апартеїду та в Руанді після геноциду (комісії правди, програми реінтеграції). Оцінити їх ефективність та етичні аспекти.</li> <li>- «Електоральна географія України у порівнянні з іншими пострадянськими країнами». Проаналізувати карти результатів виборів, виявити стійкі регіональні відмінності та порівняти їх із ситуацією в країнах Балтії та Центральної Азії.</li> </ul> |

| <i>Очікувані результати навчання</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <i>Пропонований зміст курсу</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <i>Види навчальної діяльності</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Тема 4. Чи добре бути великою країною?</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <p>характеризує геополітичне становище в минулому й тепер на теренах України та її історичного оточення<br/>[12 ГІО 2.1.1-3]</p> <p>характеризує історико-географічні та економічні регіони, кордони держав, налагодження торговельних відносин, розгортання процесів глобалізації<br/>[12 ГІО 2.2.1]</p> <p>оцінює історичні процеси на основі їх передумов, перебігу та результатів<br/>[12 ГІО 4.1.3-1]</p> <p>проектує розвиток власної особистості з огляду на належність до різних спільнот<br/>[12 ГІО 5.1.1-1 П]</p> <p>прогнозує розвиток історичних і суспільних явищ і процесів<br/>[12 ГІО 6.3.1-4]</p> <p>обґрунтовує цінність соціального та культурного розмаїття, пояснює його переваги та виклики в сучасному суспільстві<br/>[12 ГІО 5.3.1]</p> <p>оцінює довкілля як джерело здоров'я, добробуту та безпеки людини і суспільства<br/>[12 ПРО 3.1.1-2]</p> <p>класифікує (розрізняє/систематизує/упорядковує) самостійно або у співпраці з іншими об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями</p> | <p><i>Монако та Науру</i> – життя в маленькій країні. Розкішний туризм та фінансовий центр проти виснажених фосфатних родовищ та екологічних проблем. Різні моделі виживання та розвитку мікродержав.</p> <p><i>КНР та Нігерія</i> – рекордсмени в чисельності. Демографічні гіганти з різними траєкторіями. Централізоване управління Комуністичної партії проти федеративної республіки. «Фабрика світу» проти «ресурсного прокляття» нафтової економіки.</p> <p><i>Мексика та Еквадор</i> – хто більше? Мезоамериканська спадщина проти андської культури. Федеративна держава-гігант проти унітарної республіки. Вплив наркокартелів, моделі видобутку ресурсів та роль корінних народів.</p> <p><i>Оглядом</i><br/><i>Індонезія та Малайзія</i> - архіпелагові держави та виклики управління розосередженими територіями. Управління</p> | <p><i>Робота з інформацією / опрацювання джерел:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- густота населення в маленьких країнах у порівнянні із сусідніми країнами;</li> <li>- роль КНР та Нігерії у світовому видобутку нафти та газу;</li> <li>- порівняння економічних моделей різних за розміром країн;</li> <li>- федеративний устрій Малайзії vs унітарна Індонезія;</li> <li>- міжетнічні відносини в умовах культурного різноманіття;</li> <li>- стратегії економічного розвитку острівних держав;</li> <li>- Використовуючи статистичні дані (площа, населення, густота, ВВП на душу населення), порівняти Монако та Науру. Зробити висновок, чи завжди малий розмір є перевагою.</li> <li>- На контурній карті позначити КНР, Нігерію, Індонезію та Малайзію. Порівняти їхнє географічне положення та визначити потенційні переваги і недоліки.</li> <li>- На основі короткого тексту визначити 3 переваги та 3 недоліки великого розміру території для управління державою.</li> </ul> <p><i>Розв'язання проблемних питань, задач:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Переваги, недоліки, виклики для життя в маленьких країнах (Монако та Науру).</li> </ul> |

| <b>Очікувані результати навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <b>Пропонований зміст курсу</b>                                                                                                                                         | <b>Види навчальної діяльності</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>[12 ПРО 3.2.1-2 П]<br/>установлює причиново-наслідкові зв'язки між певними явищами і процесами та їх наслідками</p> <p>[12 ПРО 3.3.1-1]<br/>ставить з допомогою вчителя чи інших осіб /самостійно / в групі проблемні питання і формулює навчальну / життєву проблему</p> <p>[12 ПРО 4.2.1-1]<br/>прогнозує самостійно або у співпраці з іншими зміни об'єктів, явищ і процесів</p> <p>[12 ПРО 3.3.1-4]<br/>пропонує самостійно або у співпраці з іншими варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми</p> <p>[12 ПРО 4.3.1-1]</p> | <p>тисячами островів. Унітарна Індонезія проти федеративної Малайзії. Проблеми міжетнічних відносин, вирубка лісів та контроль над морськими торговельними шляхами.</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Чому при великих відмінностях в площі Мексика та Еквадор схожі за демографічними показниками?</li> <li>- Як розмір території держави впливає на можливості управління нею?</li> <li>- виклики управління розосередженими територіями в Індонезії та Малайзії;</li> <li>- роль в АСЕАН та економічна інтеграція;</li> <li>- Чому Індонезія, маючи величезні ресурси, має нижчий ІЛР, ніж менша за розміром Малайзія?</li> <li>- Як густота населення впливає на екологічну ситуацію в країнах-гігантах (КНР, Нігерія).</li> </ul> <p><i>Моделювання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- прогноз демографічної ситуації в КНР та Нігерії за результатами аналізу демографічних пірамід;</li> <li>- моделювання оптимального розміру держави;</li> <li>- Створити SWOT-аналіз (сильні сторони, слабкі сторони, можливості, загрози) для України, розглядаючи розмір її території як один з ключових факторів.</li> <li>- Дебати на тему: «Для сталого розвитку України більш вигідним є шлях "великої регіональної держави" чи "компактної європейської країни"?».</li> </ul> |

| <i>Очікувані результати навчання</i>             | <i>Пропонований зміст курсу</i> | <i>Види навчальної діяльності</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|--------------------------------------------------|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                  |                                 | <p><i>Проектна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- дослідження переваг та недоліків різних розмірів територій для розвитку держави;</li> <li>- «Секрети успіху малих країн» та «Виклики великих держав».</li> <li>- «Україна серед країн Європи: оптимальний розмір держави»;</li> <li>- альтернативне порівняння «Монако-Сінгапур» для аналізу успішних моделей малих країн;</li> <li>- Дослідження-порівняння «Секрети успіху малих країн: Монако та Сінгапур». Проаналізувати економічні моделі, політичні інститути та історичні передумови успіху цих мікродержав (відповідно до альтернативної пропозиції експерта).</li> <li>- Аналітична записка «Федералізм як інструмент управління різноманіттям». На прикладі Малайзії та Нігерії обґрунтувати ефективність (або неефективність) федеративного устрою для збереження єдності багатоетнічних держав.</li> </ul> |
| <b>Тема 5. Як провести кордон між державами?</b> |                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |

| <b>Очікувані результати навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <b>Пропонований зміст курсу</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <b>Види навчальної діяльності</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>оцінює взаємовпливи історичних подій, явищ, процесів, вчинків історичних осіб<br/>[12 ГІО 1.2.1]</p> <p>характеризує геополітичний простір окремих державних і суспільних утворень минулого та сьогодення<br/>[12 ГІО 2.1.1]</p> <p>характеризує системно-структурні зв'язки в історичному процесі<br/>[12 ГІО 4.1.1]</p> <p>оцінює ситуації щодо дотримання законів, соціальних норм і правил<br/>[12 ГІО 5.2.2]</p> <p>моделює способи дій під час збройних конфліктів із застосуванням міжнародного гуманітарного права<br/>[12 ГІО 6.3.2-1 П]</p> <p>обґрунтовує цінність принципів і норм міжнародного гуманітарного права під час збройних конфліктів та надзвичайних ситуацій<br/>[12 ГІО 6.3.2]</p> <p>спостерігає/досліджує самостійно або у співпраці з іншими об'єкти і явища<br/>[12 ПРО 1.4.2-1]</p> <p>вирізняє спільні ознаки / властивості об'єктів / явищ природи<br/>[12 ПРО 3.2.1-1]</p> <p>бере участь у розробленні та корегуванні (за потреби) плану діяльності групи для розв'язання навчальної / життєвої проблеми<br/>[12 ПРО 4.4.1-1]</p> | <p><i>Чехія і Словаччина</i> – уміння провести кордон мирно. «Оксамитове розлучення» як приклад цивілізованого розмежування. Спільна історія в межах Чехословаччини та різні шляхи після 1993 року.</p> <p><i>КНДР та Республіка Корея</i> – кордон по паралелі. Спадщина Холодної війни. 38-ма паралель як ідеологічний та військовий рубіж. Одна нація, дві антагоністичні системи: тоталітаризм проти демократії.</p> <p><i>Єгипет і Лівія</i> – кордон в пустелі. Постколоніальні кордони, проведені по прямій лінії без урахування етнічних чи природних меж. Вплив політичної нестабільності («Арабська весна») на проникність кордонів.</p> <p><i>ПАР та Лесото</i> – життя в анклаві. Географія анклавів та його повна економічна залежність від сусіда. Спадщина апартеїду та історія королівства Лесото.</p> | <p><i>Робота з інформацією / опрацювання джерел:</i><br/>Для пари «Чехія-Словаччина»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- поява і розпад Чехословаччини;</li> <li>- вплив імміграції та економічного становища країни на демографічні показники.</li> <li>- мирне розмежування територій.</li> </ul> <p>Для пари «КНДР-Республіка Корея»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- рівень життя в Кореї до війни, причини поділу по 38 паралелі;</li> <li>- порівняння економічних систем та їх результатів.</li> <li>- Проаналізувати статистику ВВП на душу населення КНДР та Республіки Корея. Пояснити, як політична система вплинула на економічний розвиток.</li> <li>- розділені території як виклик для національної єдності (кейс України)</li> </ul> <p>Для пари «Панама-Колумбія»:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Панама в складі Колумбії, проголошення незалежності;</li> <li>- сучасна роль Панамського каналу в світовій торгівлі.</li> </ul> <p><i>Розв'язання проблемних питань, задач:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Вплив імміграції на демографічні розбіжності Чехії та Словаччини.</li> <li>- Кореєцький півострів: чому дві частини півострова однакової площі мають різний рівень життя?</li> </ul> |

| <b>Очікувані результати навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <b>Пропонований зміст курсу</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <b>Види навчальної діяльності</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>обстоює власну позицію, дискутує: наводить аргументи, підтверджує їх фактами, співпрацюючи в групі [12 ПРО 4.4.2-2]</p> <p>робить висновки щодо ефективності діяльності групи для розв'язання означеної навчальної / життєвої проблеми, обґрунтовує їх [12 ПРО 4.5.1-3]</p> <p>визначає самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П]</p> | <p><i>Німеччина та Франція</i> – віковий конфлікт із мирною розв'язкою. сторичне суперництво за Ельзас-Лотарингію. Рейн як кордон і як сполучна артерія. Шлях від ворожнечі до основи європейської інтеграції.</p> <p><i>Велика Британія та Ісландія</i> – війна за шельф. «Тріскові війни» як приклад конфлікту за морські ресурси та визначення виключних економічних зон.</p> <p><i>Панама та Колумбія</i> – незалежність заради каналу. Геополітичне значення Панамського перешийка. Роль США у проголошенні незалежності Панами для будівництва каналу, що змінив світову торгівлю.</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Які переваги та недоліки Лесото як анклаву?</li> <li>- Як було вирішено давній конфлікт за Ельзас-Лотарингію?</li> <li>- Науково-технічний прогрес як передумова побудови Панамського каналу.</li> <li>- Принципи справедливого проведення кордонів та їх застосування до України;</li> <li>- Використовуючи хронологічну таблицю, прослідкувати історію конфлікту за Ельзас-Лотарингію.</li> <li>- Чому розпад Чехословаччини був мирним, а Корейський півострів залишається зоною напруги?</li> </ul> <p><i>Моделювання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- моделювання процесів мирного розмежування територій;</li> <li>- прогнозування наслідків зміни кордонів для населення.</li> <li>- Рольова гра «Мирні переговори». Учні об'єднуються у групи, що представляють різні сторони гіпотетичного територіального конфлікту (наприклад, за спірний острів з ресурсами), і мають розробити проєкт мирної угоди, спираючись на досвід Франції та Німеччини.</li> <li>- Створення ментальної карти на тему «Принципи справедливого проведення кордонів», інтегруючи приклади з усіх</li> </ul> |

| <i>Очікувані результати навчання</i>                                                                                                                                    | <i>Пропонований зміст курсу</i>                                                                                                   | <i>Види навчальної діяльності</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                   | <p>вивчених пар країн та застосовуючи їх до сучасних викликів України.</p> <p><i>Проектна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Значення Рурського вугленосного басейну на перебіг історії XIX – XX століть»;</li> <li>- «Історія «тріскових війн» та її роль у міжнародному підході до виокремлення територіальних вод»;</li> <li>- Дослідження принципів справедливого проведення кордонів.</li> <li>- Історичне дослідження «Кордони України: історія формування та сучасні виклики». Проаналізувати, як формувалися сучасні кордони України, та визначити основні загрози, спираючись на принципи міжнародного права;</li> <li>- Кейс-стаді «Роль міжнародного морського права у вирішенні конфліктів». На прикладі «тріскових війн» дослідити, як еволюціонували норми щодо територіальних вод та виключних економічних зон.</li> </ul> |
| <b>Узагальнення</b>                                                                                                                                                     |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <p>добирає і систематизує джерела історичної та суспільної інформації за видами та походженням для виконання пізнавально-дослідницьких проєктів.<br/>[12 ГІО 3.1.1]</p> | <p>Україна на політичній, економічній та культурній карті світу.</p> <p>Комплексний аналіз чинників розвитку сучасних держав.</p> | <p><i>Проектна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- порівняння України із однією із країн світу (вибір країни на розсуд учня/учениці);</li> <li>- комплексний аналіз чинників, що впливають на розвиток сучасних держав;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

| <b>Очікувані результати навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <b>Пропонований зміст курсу</b>                                                                                                      | <b>Види навчальної діяльності</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>добирає аргументи для підтвердження або спростування судження, висновку, оцінки щодо історичної події, явища, процесу [12 ГІО 4.2.1]</p> <p>обирає тему дослідження, формулює проблемне завдання і визначає стратегію його виконання [12 ГІО 4.3.2-1 П]</p> <p>узагальнює контрверсійні судження і оцінки минулого, сучасних суспільних процесів для формулювання власних висновків [12 ГІО 4.3.2-2]</p> <p>формулює гіпотезу дослідження і добирає джерела інформації [12 ГІО 4.3.2-2 П]</p> <p>узагальнює результати, формулює висновки і представляє результати дослідження [12 ГІО 4.3.2-3 П]</p> <p>пропонує ефективні способи розв'язання виявлених проблем місцевих громад [12 ГІО 6.2.1-2]</p> <p>висловлює ціннісні судження щодо історичних і суспільно значущих подій, явищ і процесів [12 ГІО 6.3.1]</p> <p>оцінює самостійно або у співпраці з іншими можливість використання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.2-3]</p> | <p>Синтез знань про природні, демографічні, політичні та територіальні фактори. Україна в контексті світових тенденцій розвитку.</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Україна на політичній, економічній та культурній карті світу».</li> </ul> <p><i>Робота з інформацією:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- систематизація знань про різні моделі розвитку країн;</li> <li>- узагальнення досвіду подолання географічних, історичних та політичних викликів.</li> </ul> <p><i>Розв'язання проблемних питань:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Які уроки світового досвіду може використати Україна для свого розвитку?</li> <li>- Як географічні фактори впливають на можливості розвитку різних країн?</li> <li>- Місце України в сучасному світі та перспективи розвитку.</li> </ul> <p><i>Есе:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Місце України на ментальній карті світу: виклики та перспективи в ХХІ столітті». У роботі необхідно синтезувати знання з усього курсу для обґрунтування власної позиції.</li> </ul> |



| <i><b>Очікувані результати навчання</b></i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <i><b>Пропонований зміст курсу</b></i> | <i><b>Види навчальної діяльності</b></i> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|------------------------------------------|
| <p>здійснює рефлексію щодо особистісного розвитку за результатами спільної діяльності<br/>[12 ПРО 4.5.1-5]</p> <p>розв'язує самостійно / в групі навчальні / життєві проблеми, використовуючи здобуті знання і набутий досвід<br/>[12 ПРО 4.3.2-1]</p> <p>обстоює власну позицію, дискутує: наводить аргументи, підтверджує їх фактами, співпрацюючи в групі<br/>[12 ПРО 4.4.2-2]</p> <p>здійснює рефлексію щодо особистісного розвитку за результатами спільної діяльності<br/>[12 ПРО 4.5.1-5]</p> |                                        |                                          |